

PUIG-L'AGULLA

A la Plana de Vic, santuari important i ja molt antic, te. Vilalleons, més amunt i al SE. del poble i de Saladheures. (cf. el mapa Brossa de St. Julià de Vilatorrada).

PRON. POP. *puləgújə*, a Vic (Casac. 1920); a Vilalleons i al mateix hostal del santuari: *plugújə* o *puləgújə* (1926; exc. 104). A Querós només *plugújə* els era conegut (1928, exc. 130). És excel·lent i molt documentada, amb força docs. genuïns i ben copiats, la monografia històrica de Mn. Fortià Solà, *Nostre Senyora de Puigl'agulla* (62 pp., Vic 1916), que vaig adquirir en el Sri. (no la tinc a mà, però hi recordo mencions antigues del nom i els noms de la rogalia (ara inaccessibles). Tota l'aparença del nom és la d'un cpt. de *puig* amb *agulla* 'roca aguda' (cf. *agulla* de catedral o edifici); i conforme amb el país de l'encontorn, per més que siguin sui-gèneris l'aparellament sintàctic i la forta contracció en la pron. pop., no gaire sorprenent, però, aquesta pel grup inestable *gl*.

Tampoc no fóra desenraonat especular si podria haver-hi un cpt. adjectival format amb el pl. neutre *PODIA* (que vèiem a la base de *Pujamanya*, *Puigsallança*, *Pujampí*; caldría pensar en un dim. *acutulus* 'punxegudet', no rar en clàssics si bé en acc. figurada 'penetrant, graciós', en Ciceró; altres: *PODIA ACŪTŪLA*: amb T'L > CL, com en els descendents de *vetulus* o *situla*. Però com que és una mica més rebuscat, no havent-hi testimonis populars d'aqueix diminutiu, i menys amb l'evol. en -CL, m'inclino a desestimar la idea; la combinació sintàctica no és concebible (i seria millor per tant *aculeus* 'agulló' si bé aquest no és adjectiu).

Puigdalanā(r); mall. te. Manacor, V. *Lanā*, *Puig de ~*.

PUIGDÀLBER

Poble de l'alt Penedès, uns 7 k. al N. de Vilafranca, a St. Sadurní i a l'Ordal, Casac, 1920.

PRON. *puğdálba*. Antigament, més que poble sembla haver estat considerat només com alou o «quadra»; notem també que figura més sovint com nom dels barons.

MENC. ANT. 1131-62: «Podio Albari» (*BABL* VII, 109); 1131: «Sti Petri B. de Puig d'Albari» (*Cart. St. Cugat*, III, 10); 1149-82: el matex P. B. de *Podio Albari* (*BABL* XIII, 109); 1184: «caminum q. vadit de Podio d'Albar ad Garnerium» (*Cart. Poblet*, p. 168); 1187: «la quadra de Puig d'alber» (MiretS., *TemplH.* p. 123); 1194: *Pudio Albaro* (*Cart. Poblet* 171); 1195: Vives de *Puig Alber* (*Cart. St. Cugat*, III, 337); 1198: Vives de *Podioalber* (*Cart. Poblet* 159); 1359: «quadra de *Puig Alber*» (*CoDoACA* XII, 31); 1108: una forma di-

vergent que seria de 1108 però potser el nom del poble hi està modernitzat, i d'altra banda Miret es pregunta «si no està equivocada la data»: 1108: «Jordà de Sant Martí, senyor de St. M. Sarroca y sa muller --- junt amb Pere Bernat de *Puigdalbā* --- venien un mas ---».

S'havia generalitzat la grafia *Puigdalba*; suggerida per la pron., però la ponència de 1933, de l'IEC i Generalitat, decidí canviar-lo en *Puigdàlber*, vist que la pron. *álbə* és també la del nom català *àlber* del 'Populus alba'; i atesa la grafia antiga *Puig d'àlber* amb *r*, que és general en totes les mencions medievals (ni l'excepció de 1108 (?) no deu valer, ja que, de tota manera, està en «regesta»).

L'ETIM., doncs, no deu ser l'adj. *ALBUS*, *ALBA*, sinó aquell nom d'arbre. L'etimòleg és i ha de ser sempre obert al dubte, però quant a la -r final, aquí el podem descartar decidits, vista la unanimitat de les formes amb -r, totes 8 des del S. XII fins al XIV. Dubte hi pot haver només amb abast limitat. En 4 de les 8 o 9 mencions antigues des de 1131, no hi ha la *de* unitiva; s'ajustaria el fet que un nom *puig* d'un 'populus alba' topogràficament no és cosa corrent. Cert que en abstracte fóra molt raonable 'puig dels arbres': és a dir ll. *PODIUM ARBORUM* perquè aquest tractament de la O posttònica en aquest mot ha estat sense sícope en cast. *árboles* i it. *alberi*; dubtem, doncs, si podia ser relíquia mossàrab; aquí, però, al Nord de Vilafranca, la toponímia és amb fonètica radicalment catalana; els trets mossàrabs no es noten fins cap a la línia del Francolí (*Pira*, *Capafonts*), àdhuc el cas isolat i especial del riu Foix, *Fódex* (FOCES), encara és, però, uns 18 k. més enllà. Sembla que hi hem estat massa suspicaces: es tracta d'un NL que havia estat menor, segons els indicis assenyalats, i llavors és més fàcil que el nom li vingui de la silueta esprimatxada d'un àlber, visible de lluny dalt d'aquell camí, esmentat en el doc. de 1184; la *de* ja es troba també en una de les dues mencions de 1133 i en les mencions en llatí hi pot estar implícita; descartem també la sospita que vingui d'un NP (*Álvaro* és estrictament castellà, mai documentat en català).

PUIG-ALDER

Ermita a la vall d'Hostoles, te. Les Planès, prop de *Cogolls*, ja prop de St. Feliu de Pallerols. Al nostre enquestador Codina només li van dir «St. Salvador» sense determinatiu; jo també l'he vista 15-IV-1968, però de lluny, anant de *Les Encies a Les Planes*. Botet (*G.G.C.* 757): *St. Salvador de Puigalder*, dalt d'un serrat vora les ruïnes del castell del mateix nom; aqueix amb algun detall discrepant, car a l'índex alf. de la *G.G.C.* és *Puigdalter*; i el Nomencl. de *C. E. C.* s.v. *Cogolls* diu «St. Salvador de *Puigdaldem*»; però aqueixa -d- deu ser errònia, car no està confirmada